

FIKA 'A' AHI				

FIKA SIVI									

SIVI FAKAMO'ONI AKO 'A TONGA MA'A E FOOMU ONO

2020

TONGA MO E ANGA FAKAFONUA

PEPA FEHU'I MO E TALI

Taimi: Houa 'e 3

FAKAHINOHINO:

- Hiki ho **FIKA SIVI** 'i he puha 'oku hā atu 'i 'olunga he tafa'aki to'omata'ū.
- 'Oku vahevahe 'a e pepa ni ki he **VAHE** lalahi 'e **FĀ** 'o anga peheni.

VAHE	FAKAMATALA	TAUKEI 'ILO
'ULUAKI	TUPU'ANGA 'O E KAKAI TONGÁ	15
UA	ANGA 'O E NOFO FAKA-TONGÁ	24
TOLU	KOLOA FAKANATULA 'A E TONGÁ	12
FĀ	NGAAHI NGAFa 'A E TONGÁ	19
FAKAKĀTOA		70

- Tali **KOTOA** 'a e ngaahi fehu'i 'i he **VAHE 'ULUAKI** ki he **VAHE FĀ**.
- Ngāue **MA'A** mo **MAAU**. Tohi'aki 'a e peni pulū pe peni 'uli'uli. Ngāue'aki pē 'a e peni vahevahe ki he tā fakatātaā pē.
- Kapau te ke toe fiema'u ha pepa pea fakahoko ki he tokotaha le'o sivi. Hiki ho **FIKA SIVÍ** 'i he pepa tñnaki kotoa pē, fakafika 'a e fehu'i ke mahino mo maau pea fakahū 'i he feitu'u totonu 'o e pepa sivi.
- Fakapapau'i 'oku kakato kotoa e peesi **2-23** 'i ho'o pepa sivi ki mu'a peá ke toki kamata pea 'oku 'ikai ha me'a 'i he peesi 21-23.

KĀTAKI 'O TĀNAKI HO'O PEPA SIVI' KI HE FAISIVI' 'I HE 'OSI 'A E SIVI'.

VAHE 'ULUAKI:**TUPU'ANGA 'O E KAKAI TONGÁ**

Siakale'i 'a e mata'itohi 'o e tali tonu tahá 'i he fehu'i 1 ki he 4.

1. Na'e 'i ai 'a e ngaahi me'a na'e fakatefito ai 'a hono fatu 'o e ngaahi talatupu'á. Siakale'i mai ha me'a 'e taha na'e fakatefito ai 'a hono fatu 'a e ngaahi talatupu'á.

- A. Hou'eiki 'o e koló
E. Lotu fakakuonga mu'a
F. Anga fakafonua
H. Tukufakaholo

Taukei 'Ilo 1	
1	
0	
NR	

'Oku hā 'i he tā ko ení 'a e keli na'e fakahoko 'i Nukuleka ko e kongá 'o e fakatotolo na'e fakahoko fekau'aki mo e tupu'anga 'o e kakai Tongá. Ngāue'aki eni ki he tali ki he fehu'i hono uá.

2. Tohi mai ha **fakamo'oni** ne ma'u 'i Nukuleka 'oku fakamo'oni'i ai ko Tongá ni na'e fuofua nofo'i 'i he ngaahi tukui motu 'o e Pasifikí.

- A. Lapita
E. Tao
F. Pōvai
H. Kongakonga pōpao

Taukei 'Ilo 1	
1	
0	
NR	

3. Na'e 'ohofi 'i Ha'apai 'i he ta'u 1806 'a e vaka na'e hingoá ko e Poata Pilinisi. Tohi mai 'a e **hingoá 'o e 'eiki** na'á ne taki 'a e 'ohofi ko ení.

- A. Tupouto'a
E. Tupouniua
F. Taufa'āhau
H. 'Ulukālala

Taukei 'Ilo 1	
1	
0	
NR	

4. Ko e **ta'u** fē na'e fuofua tū'uta ai 'i Tongá ni 'a e kau misinale LMS mo e lotu fo'ou ki Tonga ní.

A. 1797

E. 1822

F. 1826

H. 1777

Taukei 'Ilo 1	
1	
0	
NR	

Taukei 'Ilo 2	
2	
1	
0	
NR	

Taukei 'Ilo 2	
2	
1	
0	
NR	

7. Ko e Talu mei he ta'u 1953 hono fakahoko faka'ōfisiale 'a e tohi kakaí 'i Tongá ni. Fakahoko angé ha'o fakamatala ki he mahu'inga ke fai ha 'ilo ki he tokolahi 'o e kakai 'i Tonga ní.

[illegible]

8. Ko e ngaahi talatupu‘á ko e ngaahi talanoa tukufakaholo na‘e talanoa‘i mei he to‘u tangata ‘o ono‘aho mama‘o atú ‘o a‘u mai ki he kuongá ni. Fa‘u ha‘o fakamatala ki he **mahu‘inga ‘o e talatupu‘á** ki he anga fakafonuá ‘a e Tongá.

VAHE UA:

ANGA 'O E NOFO FAKA-TONGÁ

9. 'I he ngaahi ha'a lalahi 'o e fonuá, 'oku 'i ai honau ngaahi 'ulu. Hiki mai e 'ulu 'o e Ha'a Fokololo e Haú.

Taukei 'Ilo 1	
1	
0	
NR	

10. 'Oku 'i ai 'a e tapu kehekehe 'i he anga 'o e nofo faka-Tongá 'o kau ai mo e ngaahi ouau tukufakaholó. Tohi mai ha **tapu 'e TAHA (1) 'oku ngāue'aki ki he sino 'o e pekiá.**

Taukei 'Ilo 1	
1	
0	
NR	

11. Taha 'i he konga mahu'inga 'o e teunga fakafonua 'a e Tongá ko e ta'ovalá. 'Oku kehekehe 'a e fa'ahinga 'o e ta'ovalá. Tohi mai ha **fa'ahinga ta'ovalá 'e TAHA (1) 'oku tui 'e he tangata mo e fefine malí.**

Taukei 'Ilo 1	
1	
0	
NR	

12. Tohi mai pe ko e ta'u 'e fiha na'e hoko ai 'a 'ene 'afió, Kuini Sālote Tupou III ki he taloni 'o Tongá.

Taukei 'Ilo 1	
1	
0	
NR	

13. 'I he faka'osinga 'o e senituli 18 'o a'u mai ki he konga loto 'o e senituli 19, na'e hoko ai 'a e tau fakaloto fonua 'i Tongá ni. Fakamatala nounou ki he ngaahi nunu'a kovi na'e uesia ai 'e he tau fakaloto fonuá 'a e anga 'o e nofo 'a e kakaí 'i he senituli 19.

Taukei 'Ilo 2	
2	
1	
0	
NR	

14. Tohi mai ha makatu'unga 'e **UA** (2) na'á na faka'ai'ai mo poupou'i 'a e ma'uma'uluta 'a e nofo 'a kāingá.

Taukei 'Ilo 2	
2	
1	
0	
NR	

15. Ko e kakai Tongá, ko e kakai mo‘ui fakatokolahi. ‘I he‘ene pehē, na‘a nau nofo fakatokolahi pē ‘o nofo fakakāinga ‘i he ngaahi feitu‘u na‘a nau nofo aí.

Fakamatala'i 'a e kaunga 'a e **nofo 'a kāingá** ki he tu'unga **malu mo ma'uma'uluta** 'a e nonofo 'a e sōsaieti Tongá fakalūkufua.

[illegible]

Taukei 'Ilo 3	
3	
2	
1	
0	
NR	

-
- This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Taukei 'Ilo 3	
3	
2	
1	
0	
NR	

-
- This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

‘I he fa‘unga pule‘anga lolotonga ‘o Tongá ‘oku toe fakatemokalati ange ‘o fakatatau ki he liliu fakapolitikale na‘e fakahoko ‘i he ta‘u 2010. Fa‘u ha‘o fakamatala ki he **ngaahi lelei ‘o e fa‘unga pule‘anga fakatemokalati** ‘o e lolotonga ní.

18. 'I he fa'unga pule'anga lolotonga 'o Tongá 'oku toe fakatemokalati ange 'o fakatatau ki he liliu fakapolitikale na'e fakahoko 'i he ta'u 2010. Fa'u ha'o fakamatala ki he **ngaahi lelei 'o e fa'unga pule'anga fakatemokalati** 'o e lolotonga ní.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

- [illegible]

Taukei 'Ilo 4	
4	
3	
2	
1	
0	
NR	

VAHE TOLU:**KOLOA FAKANATULA 'A E TONGÁ**

Siakale'i 'a e tali tonu tahá 'i he fehu'i 20 ki he 23.

20. Tohi mai 'a e māhina faka-Tonga 'oku fa'a hoko ai 'a e afaá.

- A. Lihamu'a
- E. Vaimu'a
- F. Faka'afumo'ui
- H. Tanumanga

Taukei 'Ilo 1	
1	
0	
NR	

21. Ko e ongo 'akau eni 'e **UA** (2) na'e faka'aonga'i 'e he kakai Tongá ki he faito'o 'o e ngaahi mahaki fakasinó 'i ono'aho pea 'oku kei fakahoko pē 'i he kuongá ni.

- A. Nonu mo e sinamoni
- E. Fekika mo e telie
- F. Lautolu mo e 'olive
- H. Mamae mo e tuohuni

Taukei 'Ilo 1	
1	
0	
NR	

22. Fakatatau ki he ngaahi tohi kakai 'a e fonuá, 'oku 'alu pē taimí mo e toe tupu tokolahi ange 'a e kakai 'o Tongá. Tohi mai ha palopalema 'e **TAHA** (1) kuo hā mei ngātai, tupu mei he lahi 'a e toutai 'a e kakaí.

- A. Faka'au ke tokolahi ange 'a e ngaahi ika fekaí.
- E. Faka'au ke ma'ungata'a e ngaahi mo'ui e ni'ihí 'o ngātai.
- F. Faka'au ke toe lahi ange 'a e ngaahi hakaú
- H. Faka'au ke holo e lalahi 'o e ngaahi me'a mo'ui 'o ngātai ke to e iiki ange.

Taukei 'Ilo 1	
1	
0	
NR	

23. Na'e ngāue'aki 'a e fanga monumanú mo e manupuná ki he ngaahi va'inga faka-Tonga 'i he kuohilí. Fakahingoa mai ha manupuna 'e **TAHA** (1) na'e 'iloa 'aupito 'i hono ngāue'aki 'i he ngaahi va'inga faka-Tonga 'i he senituli 19.

- A. Kiu
- E. Lupe
- F. Veka
- H. Fuiva

Taukei 'Ilo 1	
1	
0	
NR	

24. 'Oku kau 'a e niū 'i he ngaahi 'akau tupu'a 'o e fonuá. Na'e fatu mei he 'akaū ni 'a e lea ko eni, "**Potopoto 'a niu mui.**" Fakamatala ki he 'uhinga 'o e lea ko ení.

Taukei 'Ilo 2	
2	
1	
0	
NR	

25. 'Oku kau 'a e 'ulu 'akaú 'i he ngaahi koloa fakaenatula 'a e Tongá.
Fakamatala'i 'a e mahu'inga 'o hono kei pukepuke mo tauhi 'a e ngaahi
'akau tu'ufonua 'o Tongá.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, typical of notebook paper. There are no margins, text, or other markings on the page.

Taukei 'Ilo 3	
3	
2	
1	
0	
NR	

VAHE FĀ:**NGAAHI NGAFA ‘A E TONGÁ**

27. He ouau ‘o e taumafa kavá, ‘oku ‘i ai hono ngaahi fatongia kau matāpule pau ke fakahoko lolotonga ‘a e ouaú. Tohi mai angé ‘a e fatongia ‘o e matāpule ko “Tovi” ‘i he taumafa kavá.

Taukei ‘Ilo 1	
1	
0	
NR	

28. Ko e kakai Tongá ko e kakai na‘a nau taukei ‘aupito ‘i he faifolau ‘i tahí. Tohi mai ha fonua kaungā‘api ‘i he Pasifikí na‘e a‘u ki ai ‘a e faifolau ‘a e kakai Tongá.

Taukei ‘Ilo 1	
1	
0	
NR	

29. Ko e uloá ko e taha ia ‘o e ngaahi toutai tukufakaholo ‘a Tonga. Tohi mai ‘a e fa‘ahinga ‘**akau tu‘ufonua** na‘e lahi hono ngāue‘aki ki he uloá.

Taukei ‘Ilo 1	
1	
0	
NR	

30. Na‘e ‘i ai ‘a e ngaahi lea na‘e fatu mei he ngaahi va‘inga faka-Tongá. Tohi mai ha lea ‘e taha na‘e ma‘u mei he va‘inga lafō.

Taukei ‘Ilo 1	
1	
0	
NR	

31. ‘Oku lahi ‘a e ngaahi naunau ‘o e pangai ‘i he taimi ‘oku fakahoko ai ha taumafa kava. ‘Oku kau heni ‘a e kava fa‘ahinga kehekehe mo e ‘umu ‘i he fa‘ahinga kehekehe. Tohi mai ha kava ‘e **UA** (2) ‘oku ‘ave ki he pangai ‘i he taimi ‘oku fakahoko ai ha taumafa kava.

Taukei ‘Ilo 2	
2	
1	
0	
NR	

- Fakamatala ki he **mahu‘inga ‘a e ngafa ‘o falehangá ki hono tauhi ‘a e ngaahi vā** ‘i he anga ‘etau nonofó ‘i he sōsaieti Tongá.

[illegible]

Taukei 'Ilo 3	
3	
2	
1	
0	
NR	

Taukei 'Ilo 3	
3	
2	
1	
0	
NR	

Taukei 'Ilo 4	
4	
3	
2	
1	
0	
NR	

‘OKU ‘IKAI HA ME‘A ‘I HE PEESI KO ‘ENI.

‘OKU ‘IKAI HA ME‘A ‘I HE PEESI KO ‘ENI.

‘OKU ‘IKAI HA ME‘A ‘I HE PEESI KO ‘ENI.